

ISSN2464-0344

Res novae

Revija za celovito znanost
Journal for Integrated Science

Mari Jože Osredkar

VLOGA PROF. LAMBERTA EHRLICHA

PRI USTANOVITVI DRUŽBE ZA ŠIRJENJE VERE NA SLOVENSКИH TLEH

Jurij Perovšek

EHRLICH IN UVELJAVLJANJE SLOVENCEV KOT NARODA V EVROPI

Nik Trontelj

EHRLICOVA RELIGIOLOŠKA OBRAVNAVA SVETOVNIH VERSTEV

Sonia Vaupot

LOKALIZACIJA, TRANSKREACIJA IN TRŽENJE

Helena Janežič

EHRLICH IN ZAVEST SLOVENSKE DRŽAVNOSTI

Fakulteta za pravo in poslovne vede, Katoliški inštitut
Faculty of Law and Business Studies, Catholic Institute

LETNIK 8 • 2023 • ŠTEVILKA 1

Res novae

Res novae: revija za celovito znanost

Izdajatelj in založnik:

Fakulteta za pravo in poslovne vede, Katoliški inštitut

Naslov uredništva:

Res novae, Krekov trg 1, 1000 Ljubljana

Odgovorni urednik:

Andrej Naglič

Glavni urednik:

Mitja Steinbacher

Spletni naslov:

<http://www.katoliski-institut.si/sl/raziskovanje/res-novae>

E-pošta:

mitja.steinbacher@kat-inst.si

Uredniški odbor:

Matic Batič (Študijski center za narodno spravo, Ljubljana, Slovenija), Philip Booth (Institute of Economic Affairs, London, Velika Britanija), Mihai Dragnea (Universitetet i Sørøst-Norge, USN Handelshøgskolen, Vestfold, Norveška), Andres Fink (Pontificia Universidad Católica Argentina, Facultad de Ciencias Sociales, Buenos Aires, Argentina), Aleksandra Kostić Tmušić (Univerzitet u Prištini, Filozofski fakultet, Kosovska Mitrovica, Srbija/Kosovo), Simon Malmenvall (Univerza v Ljubljani, Slovenski šolski muzej, Ljubljana, Slovenija), Aleksej Martinjuk (Respublikanski inštitut višje šole, Minsk, Belorusija), José Ignacio Murillo (Universidad de Navarra, Instituto Cultura y Sociedad, Pamplona, Španija), Dorina Onica (Institutul Național Al Patrimoniului, Bukarešta, Romunija), Anton Stres (Katoliški inštitut, Fakulteta za pravo in poslovne vede, Ljubljana, Slovenija), Zoran Vaupot (Katoliški inštitut, Fakulteta za pravo in poslovne vede, Ljubljana, Slovenija).

Leto izida: 2023

Tisk:

Itagraf d. o. o., Ljubljana

Oblikovanje in prelom:

Breda Sturm

Naklada:

150 izvodov

Letna naročnina:

28€ (Slovenija), 40€ (Evropa), 57\$ (ostalo navadno),

66\$ (ostalo prednostno)

ISSN (tiskana verzija): 2464-0344

ISSN (elektronska verzija): 2464-0352

Res novae

*Revija za celovito znanost
Journal for Integrated Science*

SPIRITUS
AUTEM
VIVIFICAT

LETNIK 8 • 2023 • ŠTEVILKA 1

Vsebina

Mari Jože Osredkar

Vloga prof. Lamberta Ehrlicha
pri ustanovitvi Družbe za širjenje vere na slovenskih tleh

7

Jurij Perovšek

Ehrlich in uveljavljanje Slovencev
kot naroda v Evropi

29

Nik Trontelj

Ehrlichova religiološka obravnava svetovnih verstev

55

Sonia Vaupot

Lokalizacija, transkreacija in trženje

79

Helena Janežič

Ehrlich in zavest slovenske državnosti

103

UDK: 27-76:929Erlich L.
1.01 izvorni znanstveni članek

Mari Jože Osredkar

dr. teologije, izr. prof.

(Univerza v Ljubljani, Teološka fakulteta)

(Poljanska 4, 1000 Ljubljana, Slovenija)

mari.osredkar@teof.uni-lj.si

Vloga prof. Lamberta Ehrlicha pri ustanovitvi Družbe za širjenje vere na slovenskih tleh

Izveček: Prispevek predstavlja vlogo prof. Lamberta Ehrlicha pri ustanovitvi *Družbe za širjenje vere* (DŠV) na slovenskih tleh. Lambert Ehrlich je s svojim bratom Martinom že leta 1918, tri leta pred prihodom v Ljubljano, predlagal ljubljanskemu škofu Jegliču, da na slovenskih tleh ustanovi DŠV, ki je bila sto let po ustanovitvi v Franciji, leta 1922, povzdignjena v apostolsko ustanovo s sedežem v Rimu. Med misijonskim tečajem, ki ga je v Ljubljani organiziral profesor Lambert Ehrlich, je škof Jeglič 7. januarja 1924 slovesno ustanovil slovensko podružnico DŠV. O tem dogodku beremo v *Škofijskem listu ljubljanske škofije* in v reviji *Katoliški misijoni*. Člani so se obvezali, da bodo za misijone vsak dan molili in za misijonarje vsak dan darovali denar. Z namenom, da bi družba lahko opravljala svoje poslanstvo, je Ehrlich ustanovil tudi revijo *Katoliški misijoni*, *Misijonsko pisarno* in na pobudo Svetega sedeža predlagal škofu Jegliču, naj se obhaja misijonski praznik na zadnjo nedeljo v oktobru.

Ključne besede: Lambert Ehrlich, misijoni, *Družba za širjenje vere*, ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič.

The Role of Prof. Lambert Ehrlich At the Founding of the Society for the Propagation of Faith on Slovenian Soil

Abstract: The article presents the role of prof. Lambert Ehrlich at the founding of the *Society for the Propagation of Faith (SPF)* on Slovenian soil. Already in 1918, three years before coming to Ljubljana, Lambert Ehrlich and his brother Martin proposed to the Bishop of Ljubljana, Anton Bonaventura Jeglič, to establish the *SPF* on Slovenian soil; this one was elevated to an apostolic institution with headquarters in Rome in 1922, one hundred years after it was founded in France. During the missionary course organized by Professor Lambert Ehrlich in Ljubljana, on January 7, 1924, the Bishop Jeglič ceremoniously founded the Slovenian branch of the *SPF*. We read about this event in the *Diocesan Gazette* of the Diocese of Ljubljana and in the *Katoliški misijoni* magazine. The members of the Society pledged to pray for the missions every day and donate money for the missionaries every day. In order for the society to be able to carry out its mission, Ehrlich also founded the magazine *Katoliški misijoni*, *The Office for the Missions*, on the initiative of the Holy See, proposed to the Bishop Jeglič that the mission feast be celebrated on the last Sunday in October.

Key words: Lambert Ehrlich, missions, *Society for the Propagation of Faith*, the Bishop of Ljubljana Anton Bonaventura Jeglič.

Uvod

O profesorju Lambertu Ehrlichu je bilo že veliko napisanega. Magistrsko delo Franca Mihelčiča (1989), znanstveni simpozij (Škulj 2002), tematska številka revije *Acta Ecclesiastica Sloveniae* (2002) in monografija Janeza Juhanta (2022) so slovenskemu bralcu ponudili veliko literature, ki v polnosti predstavlja Lamberta Ehrlichga, duhovnika, teologa in mučenca. Avtor tega besedila je na osnovi profesorjevih skript za študente na Teološki fakulteti pred nekaj leti predstavil Lamberta Ehrlichga tudi kot predavatelja osnovnega bogoslovja (Osredkar 2019). Ker je tema našega raziskovanja v tej razpravi Ehrlichovo ukvarjanje z misijonskim poslanstvom Cerkve, moramo poudariti, da je tudi Ehrlichovo prizadevanje za misijone že zelo podrobno raziskano. Iz omenjenega magistrskega dela in prispevka dr. Ivanke Tadine na rimskem simpoziju leta 2001 lahko razberemo, kako obširna in zavzeta je bila Ehrlichova misijonska dejavnost. Kot profesor je o misijonih pisal in predaval, kot misijonski delavec pa je v Sloveniji postavil infrastrukturo, ki je omogočala slovenskim misijonskim delavcem opravljanje misijonske dejavnosti. Če bi želeli v tem prispevku obravnavati celotno Ehrlichovo prizadevanje na področju misijonov, bi predvsem zaradi omejenosti besedila lahko samo bežno ponovili to, kar so omenjeni avtorji že napisali. V izogib »prepisovanju«¹ že raziskanih dejstev, predvsem pa z namenom, da naše raziskovanje doprinese k znanosti nova spoznanja, smo se odločili, da se v našem prispevku osredotočimo zgolj na vlogo Lamberta Ehrlichga pri ustanovitvi *Družbe za širjenje vere* (DŠV) na slovenskih tleh. To dejstvo omenjajo Mihelčič, Tadina in Juhant, ki so proučevali misijonsko dejavnost Lamberta Ehrlichga. Nihče pa še ni sistematično obdelal Ehrlichovih zaslug za ustanovitev DŠV

pri nas. Da bi predstavitev lahko pokazala na podrobnosti profesorjeve vloge pri ustanovitvi DŠV na slovenskih tleh, smo pri našem raziskovanju kot vire uporabili predvsem izvode revije *Katoliški misijoni* (KM) in *Ljubljanskega škofijskega lista* (LŠL), ki so izšli v letih ustanovitve DŠV.

V našem prispevku bomo najprej pokazali na intelektualno ozadje Ehrlichove misijonske dejavnosti. V drugem poglavju bomo navedli profesorjeve spodbude za ustanovitev DŠV pred njegovim prihodom v Ljubljano. V nadaljevanju bomo predstavili ustanovitev in razvoj DŠV v okviru Katoliške cerkve, v četrtem poglavju pa se bomo osredotočili na njeno ustanovitev na slovenskih tleh. V zadnjem poglavju bomo navedli ustanove, ki jih je Lambert Ehrlich postavil z namenom, da bi DŠV lažje delovala na slovenskih tleh.

Prvo poglavje: Ehrlich – papežu zvest neosholastik

Lambert Ehrlich je teologijo študiral v Innsbrucku (1898–1902) in Rimu (1902–1903) ter jo poučeval v času, ko je bil nauk Katoliške cerkve utemeljen z odloki Prvega vaticanskega cerkvenega zbora (1870–1871). Na jezuitskem zavodu Canisianum v Innsbrucku je v času Ehrlichovega študija vladalo izrazito protireformistično vzdušje (Benedik 2003, 8). Ob koncu 19. stoletja so bili tamkajšnji predavatelji dogmatike v duhu neosholastike zavezani pravoverni papeški liniji v Cerкви in so skupno nastopili proti modernističnim naukom v nemškem okolju (Oberkofler in Goller 1996, 280, 293). Zato lahko rečemo, da je bil Ehrlich kot študent izobražen in vzgojen v duhu dosledne neosholastike (Juhant 2002, 113). Za (neo)sholastično teologijo je bilo značilno jasno strukturirano mišljenje, ki je svojo vsebino predstavilo znotraj strogo

urejenega objektivnega sistema znanja (Juhant 1980, 182). Z izrazom »strogo urejen objektivni sistem znanja«, ki se ga je Ehrlich posluževal, mislimo na katoliški nauk, ki izključuje vse druge verske nauke, ki od katoliškega odstopajo. To je prva značilnost, ki jo moramo upoštevati kot intelektualno ozadje pri Ehrlichovem misijonskem prizadevanju. Druga značilnost, ki je še bolj kot prva pogojevala njegovo delo, pa je absolutna zvestoba Svetemu sedežu oziroma rimskega papežu. Ti dve dejstvi nam najprej pomagata razumeti, zakaj je bil Ehrlich kot teolog na prvem mestu apologet. V njegovih publikacijah se sicer apologija, veroslovje in misiologija prepletajo in prvine teh treh disciplin najdemo v vseh njegovih spisih. »Toda vsaka napisana Ehrlichova beseda je v službi zagovora in oznanjevanja katoliške vere.« (Osredkar 2019, 35) Ta usmeritev je močno zaznamovala njegova univerzitetna predavanja in njegovo aktivno udejstvovanje v korist misijonski dejavnosti.

Ehrlichovo akademsko delovanje spada v obdobje zgodovine Cerkve, ko je bila teologija po vzoru filozofije sv. Tomaža Akvinskega zaznamovana s sholastičnim načinom dokazovanja bibličnega razodetja in njegove resničnosti s trdnimi znamenji. Ehrlich je v semeniškem bogoslovnem učilišču v Celovcu od leta 1910 do leta 1919 predaval tomistično filozofijo in osnovno bogoslovje,¹ nato pa od leta 1922 do smrti (1942) na Teološki fakulteti v Ljubljani apologetiko, veroslovje in misiologijo. Veroslovje je imelo tedaj vlogo širše teološke pomožne vede, ki je s splošnimi spoznanji o verskem

1 V okviru osnovnega bogoslovja je tedaj predaval primerjalno veroslovje in ekleziologijo, ki jo je predstavil v delu *Katoliška cerkev, kraljestvo božje na zemlji* ter je postavila temelje za njegovo misijološko, veroslovno in apologetsko razpravo (Benedik 2002, 99–100; Osredkar 2015, 116).

pojavo služila apologetiki, ki je nato veroslovna spoznanja uporabila za dokazovanje vzvišenosti krščanstva (Fajdiga 1941, 260). Zato tudi najdemo omembe nekrščanskih verstev v bistvu le pri predmetih Veroslovje in Apologetika,² kjer je Ehrlich ob obravnavi razodetja »spotoma« navajal zmote nekrščanskih religij, in pri predmetu Misiologija, kjer je opredelil nezmožnost odrešenja v nekrščanskih verstvih in potrebo po misijonskem spreobračanju drugovercev v krščanstvo.³ S predavanji misiologije je Ehrlich sicer prehitel navodila Svetega sedeža. Konstitucija o visokem cerkvenem šolstvu z naslovom *Deus scientiarum Dominus* je na teološke fakultete uvedla poučevanje predmeta Misiologija šele leta 1931 (Perko 1990, 127), Ehrlich pa jo je na ljubljanski Teološki fakulteti predaval že leta 1924, kot razodevajo učni načrti (Benedik 2002, 101). Kot univerzitetni profesor misiologije je Ehrlich pogosto nastopal tudi v širši javnosti. Iz njegovih besed lahko še danes razberemo njegovo zagretost za misijonsko dejavnost. Že iz samega dejstva njegove aktivne prisotnosti na misijonskih akademskih srečanjih svetovnega pomena lahko razberemo Ehrlichovo misijonsko gorečnost. Ehrlich je sodeloval na četrtem mednarodnem misijonskem kongresu, ki je trajal od 28. septembra do 2. oktobra 1927 in je bil organiziran v Poznanju na Poljskem. Naš profesor je

- 2 Na urnikih Teološke fakultete vidimo, da je Ehrlich veroslovje povezoval z apologetiko, saj je že v nazivih predmetov jasno, da je pri veroslovju krščanstvo primerjal z drugimi verstvi. Svoj glavni predmet je v različnih letih naslavljal z obema imenoma, a je bil njegov cilj vedno zagovarjati krščansko vero in je pri tem le osvetljeval različne poudarke (Osredkar 2015, 118). Prav tako je Fajdiga svoj predmet Krščansko in primerjalno veroslovje imenoval tudi Apologetika.
- 3 Ehrlich je v večini študijskih let obširneje predaval o verstvih pri predmetu Primerjalno veroslovje, a vedno le v primerjavi s krščanstvom. Tako je bil omenjeni predmet le nekakšen »podaljšek« predmeta Apologetika, kjer je natančneje predstavil zmote drugih verstev.

imel govor, v katerem je predstavil slovenska prizadevanja za misijonsko delo: »Mlad narod smo in najmlajši med Slovani, a prav zato imamo tudi prednost mladosti – imamo optimizem ...« (Hladnik, 28). Na šestem mednarodnem akademskem misijonskem kongresu v St. Gabrielu v Modlingu (Avstrija) je Ehrlich sodeloval na misijonsko-znanstveni konferenci, ki je obravnavala odnose misijonstva do posameznih verskih znanosti (VI. Mednarodni akademski misijonski kongres, 5). Na III. Akademskem misijonskem tečaju v Krapini, od 29. junija do 1. julija 1930 pa je Ehrlich imel predavanje 1. julija 1930 z naslovom Svetovna revolucija in misijonstvo (Svetovna revolucija in misijonstvo, 146).

Skratka, na temelju neosholastične teološke formacije in nemajne zvestobe papežu oziroma cerkvenemu učiteljstvu Katoliške cerkve je Ehrlich gojil svojo misijonsko dejavnost do te mere, da je postal »prvi pospeševalec misijonskega dela« v ljubljanski škofiji, kakor ga je škof Anton Bonaventura Jeglič poimenoval v *Pastirskem pismu*, ki je bilo objavljeno v LŠL za leto 1924, v številki 2, ki nosi datum 21. januar (26).

Drugo poglavje: Ehrlichove spodbude za ustanovitev DŠV pred prihodom v Ljubljano

Nekaj let pred tem, preden je Ehrlich prišel poučevati na Teološko fakulteto v Ljubljano, je iz Celovca dal nekaj pobud za ustanovitev DŠV v Sloveniji oziroma v tedanji Kraljevini Jugoslaviji. V ljubljanski škofiji sta leta 1917 obstajali dve domači organizaciji za podporo misijonski dejavnosti, ki sta bili omejeni na škofijo: *Misijonska mašna družba* in *Misijonska zveza*, ki sta povezovali duhovnike, ki so podpirali misijonarje. 7. avgusta 1917 je Lambert Ehrlich poslal *Misijonski zvezi* pismo, v katerem

predlaga ustanovitev (nove) zveze, ki bi povezovala vse slovenske duhovnike (ne le ljubljanskih), ki so aktivni na področju misijonske dejavnosti (Mihelčič, 46). Skupaj z bratom Martinom, s katerim sta takrat predavala v celovškem bogoslovju, sta nekaj mesecev kasneje, 11. novembra 1917, ob priložnosti obiska ljubljanskega škofa Jegliča v Celovcu, govorila z njim o tej tematiki in mu kasneje pisala dve pismi. Ljubljanskemu škofu Jegliču sta brata Ehrlich predlagala ustanovitev slovenske podružnice DŠV v Ljubljani, ki bi povezovala Slovence, ne glede na državne meje, in tudi Hrvate ter bi bila povezana oziroma podrejena vodstvu DŠV v Lyonu. V prvem pismu, ki nosi datum 30. januar 1918, »sta predlagala, da bi škof sklical zastopnike iz slovenskih škofij na sestanek, kjer bi obravnavali misijonsko vprašanje ter se dogovorili o reorganizaciji teoloških in pastoralnih glasil, da bi združili izdajateljske moči v eni moderni reviji za vse slovenske duhovnike« (Mihelčič, 47). Jeglič je na pismo odgovoril 9. februarja 1918 in se strinjal, da se skliče misijonsko zborovanje duhovnikov. V drugem pismu, 27. februarja 1918, pa sta brata Ehrlich napisala škofu Jegliču nekaj pripomb glede zborovanja (Mihelčič, 47). Zborovanje je bilo v ljubljanskem semenišču na velikonočno sredo, 3. aprila 1918. Udeležilo se ga je 30 duhovnikov iz ljubljanske, celovške, tržaške, goriške, zagrebške in križevske škofije, in dva škofa. Iz mariborske škofije je prišel lazarist Tumpej, ki je deloval v Celju. Najprej je govoril dr. Martin Ehrlich. Spregovoril je o organizaciji in izrazil mnenje, da mora biti slovenska zveza povezana z DŠV iz Lyona, ki je svetovno društvo, ki ga priporoča cerkvena oblast in nudi odpustke. V bistvu je izrazil idejo, da se na Slovenskem v vseh župnijah ustanovi DŠV. Tudi drugi govorec, Janez Kalan, je govoril o prednostih DŠV. Duhovniki so v debati izpostavili vprašanje, ali naj na Slovenskem obstajata dve ustanovi, *Misijonska zveza* in DŠV, ali samo ena. Zveza namreč skrbi za vzgojo novih misijonar-

jev, društvo iz Lyona pa zbira denar, ki ga pošilja v misijone. Oba brata Ehrlich sta predlagala, da se najprej v Sloveniji ustanovi zavod za vzgojo misijonarjev, ko bo to urejeno, pa se bo pošiljalo denar v misijone. Na zborovanju so govorili tudi o razliki med delom za edinost kristjanov in misijonskim delom. Prevladalo je torej mišljenje, da naj najprej obstoječa misijonska združenja okrepijo svojo dejavnost, kasneje pa naj bi se ustanovilo DŠV. Deset let kasneje revija KM poroča, da sta leta 1917 »*Misijonska mašna družba* in *Misijonska zveza* našli med ljudstvom toliko ugodnega odmeva, da je jeseni lahko izšel prvi letnik *Misijonskega koledarja 1918*. Iz te miselnosti se je razvila ideja slovenskega zavoda za vzgojo domačih misijonarjev, ki se je leta 1920 uresničila z ustanovitvijo Misijonišča v Grobljah pri Domžalah.« (Slovensko misijonsko delo, 37)

Škof Jeglič je bil naklonjen ideji bratov Ehrlich, da se Misijonska zveza spremeni v podružnico DŠV. Toda politični dogodki, konec prve svetovne vojne in ustanovitev nove države so preprečili takojšnjo realizacijo idej. Prav tako je zamiku realizacije sklepov botrovalo bivanje Lamberta Ehrlicha v Parizu, kjer je imel politično misijo in kjer je tudi izpopolnjeval svoje znanje (Kolar 2009, 61). Preden opišemo dogodke ob njeni ustanovitvi v Ljubljani, si DŠV pogledjmo v širšem kontekstu.

Tretje poglavje: Družba za širjenje vere

Za jasnejše razumevanje DŠV bomo pogledali v zgodovino Rimske kurije. Papež Gregor XV. je z bulo *Inscrutabili Divinae Providentiae* leta 1622 ustanovil kongregacijo z imenom *Propaganda Fide*, in sicer z namenom, da bi se katoliška vera oznanjala v nekatoliških deželah – torej protestantskih, pravoslavnih in »poganskih«, kakor so takrat imenovali dežele, kjer

krščanstvo še ni bilo razširjeno. To je bil čas, ko so Evropejci osvajali dežele tretjega sveta in si jih politično in gospodarsko podredili. Ker pa so bili Angleži in Nizozemci zelo uspešni kolonizatorji, se je z njimi v tretjem svetu zelo uspešno širil tudi protestantizem. Nova kongregacija je imela nalogo širiti katolicizem v tretjem svetu in sklepati unije v pravoslavnem svetu oziroma s pomočjo apostolskih nuncijev, ki so bili v stiku s kongregacijo, voditi in koordinirati delo misijonarjev po svetu (Guilday, 478–494). Misijonarji pa so potrebovali tudi finančno podporo. Papež Pij XI. je v *Motu proprio* KM zapisal: »Kar pa zadeva posebej gmotna sredstva, ki čeprav pri katoliških misijonih niso glavno, so pa vendar velikega pomena, so jih nekdanji naši predniki kongregaciji obilno dajali. Vrh tega so krščanski vladarji nagnjeni tudi od misli o ne malih vsake vrste koristi, ki so jih upali dobiti za svoje države in ljudstva, z veliko radodarnostjo podpirali misijone. Zdaj pa je, kakor znano, apostolska stolica v povsem drugačnem zunanem položaju, pa tudi se ne more upati na radodarnost držav za razširjanje svete Cerkve.« (Pij XI., 85) Zato je bila leta 1822, torej 200 let po ustanovitvi kongregacije, v Lyonu ustanovljena DŠV, ki je bila tekom časa od rimskih papežev obdarovana s posebnimi pravicami in duhovnimi dobrotami (Pij XI. 88), torej odpustki. V brošuri z naslovom *Družba za širjenje vere*, ki jo je leta 1933 izdala misijonska pisarna v Ljubljani, beremo predstavitev začetka družbe: »Lahko govorimo o dveh predhodnicah, o dveh francoskih ženah v Lyonu na Francoskem: gdč. Pavlina Jaricot (Žarikó) se je zavzela za misijone v Aziji, gospa Petit pa za misijone v Ameriki. Nobena pa še ni mislila na svetovno misijonsko družbo. Pavlina je bila, kakor prve krščanske device, vneta za dobra dela in se je takoj z vso odločnostjo lotila misijonskega dela. Preproste delavke v tovarni za svilo so se ji prve pridružile in molile za misijone. Pavlina pa je hotela misijonom zagotoviti tudi stalne miloščine. Ko tako snuje

načrt za načrtom, kako bi težko stvar najlepše organizirala, ji pa nekega večera pride kakor razsvetljenje od zgoraj, kako bo pobiranje prispevkov izpeljala, da se bo veliko nabralo, člani pa bodo kljub temu to breme le malo čutili. To je tisti slavni nabiralni sistem ali Pavlinin sistem, ki so ga kasneje privzele tudi druge misijonske družbe: člani so razdeljeni v skupine 10, 100, 1000 oseb (desetnije, stotnije, tisočnije), vodniki skupin pa tedensko pobirajo od članov po 5 novčičev. Pavlina je v kratkem pridobila 1000 članov in v 13 mesecih nabrala 2000 frankov, ki jih je oddala azijskim misijonom ... Istočasno kakor Pavlina je pa v istem Lyonu med višjimi krogi budila misijonsko zanimanje gospa Petit ... Prišla pa je ura, da se obojno delo strne v eno družbo, kakor dva potoka, ki dolgo tečeta vsak zase, pa se nazadnje združita v eno mogočno reko. Toda božja previdnost je nameravala še več: ustanovi naj se ne le družba, ki bo pomagala azijskim in ameriškim misijonom, ampak družba, ki bo svetovna.

Dne 3. maja leta 1822, na god Najdenja sv. križa, se je zbralo v Lyonu 12 misijonskih prijateljev, duhovnikov in laikov, kakor 12 apostolov, da se posvetujejo, kako bi najbolje mogli podpirati misijone ... V ta namen so sklenili ustanoviti DŠV, ki se postavi pod zavetje velikega misijonarja sv. Frančiška Ksaverija. Stopili so v dogovor tudi s Pavlino Jaricot in od nje prevzeli nabiralni način. Nadškof lyonski je družbo odobril, 15. marca 1823 pa ji je sv. oče Pij IX. naklonil veliko odpustkov, ki so jih njegovi nasledniki potem še večali ... Rojstni dan te velike svetovne misijonske družbe pa je 3. maj 1822. V 17 letih se je družba ukoreninila v 12 najmočnejših državah, v nadaljnjih 18 letih pa so jo gojili že vsi peteri deli sveta.«⁴ (Družba

4 Pauline Marie Jaricot (1799–1862), ki jo štejemo za ustanoviteljico DŠV, je bila leta 2022 proglašena za blaženo.

za širjenje vere, 5) Kolar pa ugotavlja, da je družba hkrati spodbudila ustanavljanje podobnih družb za podpiranje misijonarske dejavnosti na nemškem področju, ki so bile od lyonske družbe neodvisne (Kolar 1999, 44–45; Kolar 2003, 35).

Papež Pij IX. je 6. januarja 1862 videl potrebo, da se delo na področju pravoslavnih kristjanov loči od misijonskega in je zato ustanovil *Congregatio de Propaganda Fide pro negotiis ritus orientalis*, ki pa je še vedno delovala v sklopu *Congregatio de Propaganda fide*. 1. maja 1917 pa je papež Benedikt XV. ustanovil novo kongregacijo *pro Ecclesia Orientali* in hkrati iz Propagande izvzel »vse agende Vzhoda«, kot se je izrazil Ehrlich, torej vse, kar zadeva vzhodno pravoslavno krščanstvo, in Propagandi pustil izključno misijonsko poslanstvo med »pogani«! Papež Pij XI. je v že zgoraj omenjenem dokumentu *Motu proprio*, natančno sto let po ustanovitvi, torej leta 1922, povzdignil DŠV v apostolsko ustanovo in njen sedež prestavil v Rim, v palačo Kongregacije za širjenje vere. »Od nje je sicer ločena, vendar odvisna« (Pij XI. 88), kakor se je v svojem dokumentu izrazil Pij XI. V istem dokumentu beremo, da so člani DŠV lahko krščanski verniki po vsem svetu, ki so izpolnili vsaj 12 let starosti in prispevajo za misijone vsak teden vsaj dvajseti del italijanske lire ali četrť lire na mesec ali dve liri in 60 centezimov na leto; poleg tega so dolžni vsak dan zmoliti en Oče naš in Zdravo Marijo s prošnjo k sv. Frančišku Ksaveriju. Trajni član pa postane nekdo, ki daruje enkrat 200 lir (Pij XI. 88).

Četrto poglavje: Ustanovitev DŠV v Ljubljani

»Reorganizacija mednarodne nabiralne *Družbe za širjenje vere (DVŠ)* leta 1922 in premestitev osrednjega vodstva družbe iz Lyona v Rim, kjer je neposredno v rokah *Propagande*,

ter papeževu izredno toplo priporočilo te največje organizacije, vse to je pripomoglo, da se je družba pri svojem novem razmahu udomačila tudi pri nas. V obeh slovenskih škofijah se je ustanovila leta 1924. 6. in 7. januarja 1924 je Ehrlich organiziral misijonski tečaj in na njem so ustanovili *Društvo za širjenje vere*. Ehrlich je takrat postal svetovalec Družbe. Opredelili so tudi odnos med DŠV in UCM-jem – *Misijonska družba za duhovnike – Unio cleri pro misionibus*. Prav tako so na tem zasedanju opredelili odnos DŠV in UCM do *Apostolstva svetega Cirila in Metoda*.« (Juhant, 2022, 244)

LŠL v januarju 1924 kar na treh različnih mestih poroča o ustanovitvi DŠV v ljubljanski škofiji. V *Pastirskem pismu* ljubljanskega škofa Antona Bonaventure Jegliča, ki je objavljen v LŠL za leto 1924, 21. januar, št. 2, škof piše: »Nas škofe resno izpodbujajo, naj to družbo (DŠV) v posamezne škofije vpeljemo. Iz tega razloga sem, pokoren sv. Očetu, dne 7. januarja na letošnjem prvem misijonskem tečaju v Ljubljani to družbo za našo škofijo slovesno cerkveno ustanovil. Po pravilih, kakor jih je določil Sveti Oče, sem škofijskim voditeljem imenoval dr. Tomaža Klinarja, kanonika in župnika stolne župnije, kot tajnika sem mu dodelil Antona Anžiča, kateheta v Ljubljani. Za posamezne župnije ostane voditelj župnik, ki si more kaplana določiti za namestnika.« (23)

V istem LŠL na str. 26 beremo: »V ponedeljek, 7. januarja, dopoldne sem slovesno ustanovil »duhovniško zvezo duhovnikov« (*Unio cleri missionalis*). Sam sem k zvezi pristopil. Škofijskim voditeljem sem imenoval prof. dr. J. Ujčiča, svetovalcem spirituala dr. Cirila Potočnika in prof. Jerneja Pavlina; tajništvo je prevzel dr. C. Potočnik, blagajnikom pa je bil imenovan škofijski kaplan Fr. Mervec. Istega dne popoldan sem ravno tako slovesno ustanovil »Družbo za širjenje vere«

(*Opus a Propaganda fide*). Škofijskim ravnateljem sem določil dr. Tomaža Klinarja, kanonika in stolnega župnika, tajnikom pa Antona Anžiča, kateheta.

V petek 11. januarja sem vse imenovane gospode in prof. Lamberta Ehrlicha, prvega pospeševalca misijonskega dela, povabil na škofijo na posvetovanje, kaj naj storimo, da bosta obe družbi zares uspešno delovali. Posvetovali smo se tudi o razmerju do Apostolstva sv. Cirila in Metoda pod vodstvom profesorja dr. Grivca.«

Škofijski list iz leta 1924 na strani 33 piše: »Dne 6. in 7. januarja se je vršil v Ljubljani v Ljudskem domu pod vodstvom uni. Prof. Lamberta Ehrlicha prvi misijonski tečaj, ki naj bi v smislu programatične enciklike papeže Benedikta XV. »Maximum illud« z dne 30. novembra 1919 o katoliških misijonih in na temelju Motu proprio papeža Pija XI. z dne 3. maja 1922 poglobil in organiziral, z ustanovitvijo *Unio cleri missionaria* in narodnega društva za razširjanje vere, delo v Sloveniji za katoliške misijone.

S tega vidika je bila izbrana tvarina predavanj. Prof. dr. Ehrlich je v uvodnem predavanju v nedeljo, dne 6. januarja predpoldan govoril o utemeljitvi misijonske misli. Drugo predavanje je imel dr. Grafenauer: Misijonska misel med inteligenco. Tretji predavatelj je bil nadučitelj J. Kržišnik, ki je govoril o misijonski misli med učiteljstvom ...

... Pri popoldanskem zborovanju je gospod knezoškof ustanovil za ljubljansko škofijo Družbo za razširjanje sv. Vere.« (Prvi misijonski tečaj v Ljubljani, 33)

Revija KM tri leta po ustanovitvi DŠV poroča: »DŠV je uvedena že v večini slovenskih župnij.« (Slovensko misijonsko

delo, 37) »Svojemu naglemu razvoju se ima DŠV zahvaliti predvsem stanovski misijonski organizaciji duhovnikov (*Unio cleri pro misionibus*). Tudi ta mednarodna organizacija je bila ustanovljena v obeh slovenskih škofijah in so včlanjeni v ljubljanski škofiji 703 duhovniki, v mariborski pa 373.« (Slovensko misijonsko delo, 38) DŠV v Sloveniji je znamenje, da je Ehrlich živel za univerzalno Katoliško cerkev in mu ni bilo v interesu, da imamo Slovenci svoje ustanove za misijonsko dejavnost.

Člani DŠV v Sloveniji so imeli tudi člansko izkaznico, ki si jo lahko ogledamo v stiškem muzeju krščanstva na Slovenskem. Papirnata zgibanka, dimenzij 7 cm x 12 cm, ima štiri strani. Na prvi je podoba Brezmadežne Marije Kraljice misijonov, pod katero je kratka molitev. Na notranjih straneh je kratek opis DŠV s članskimi pravicami in dolžnostmi. Na hrbtni, četrti strani najdemo ime in priimek člana, datum vstopa v družbo in podpis duhovnika, ki je člana sprejel. Člani lahko prejmejo 76-krat na leto popolni odpustek (našteti dnevi). Prav tako pa navaja tudi dolžnosti članov: »1. Vsak dan molijo člani en očenaš in češčenomarijo z dostavkom: Sv. Frančišek Ksaverij, prosi za nas! 2. Vsak mesec darujejo Družbi 1 Din ali vsaj pol Din, torej letno 12 Din ali vsaj 6 Din za potrebe misijonov.«

Peto poglavje: Mesečnik *Katoliški misijoni*, misijonska pisarna in misijonska nedelja

Na zborovanju, ki je bilo v ljubljanskem semenišču na velikonočno sredo, 3. aprila 1918, in smo ga že omenili v tej razpravi, so na predlog Lamberta Ehrliche udeleženci sklenili, da se začne izdajati poseben misijonski list KM. Zara-

di politične negotovosti oziroma dogodkov ob koncu prve svetovne vojne revija ni začela takoj izhajati. To se je zgodilo šele jeseni leta 1923. Štiri leta kasneje je revija imela že 16.000 naročnikov (Slovensko misijonsko delo, 37). Revija je obveščala slovensko javnost o dogodkih v misijonskih deželah in predvsem je člane DŠV obveščala, kako se je razdelil njihov darovani denar. Zato lahko rečemo, da je bila Ehrlichova ideja o reviji tesno povezana z ustanovitvijo DŠV, saj se je zavedal, da bo obveščenost vplivala na število članstva in na količino darov za misijone.

Iz podobnega razloga je Ehrlich ustanovil tudi misijonsko pisarno. Darove, ki so jih Slovenci darovali za misijone, je bilo treba evidentirati in razdeliti. Zato je na pobudo Lamberta Ehrlicha leta 1929 v stolnem župnišču v Ljubljani začela delovati Misijonska pisarna. Prav on je delavcem v pisarni dajal smernice in vodil njihovo delo. Tadinova je zapisala, da se je finančno vzdrževala s pomočjo DŠV in DMZ (Tadina, 194).

Ne moremo zapisati, da je Ehrlich uvedel oktobrsko misijonsko nedeljo v ljubljanski škofiji. Pobuda je prišla iz Rima. Lahko pa rečemo, da je Ehrlich to rimsko pobudo predstavil vodstvu ljubljanske škofije in da je prav po njegovem posredovanju škof Anton Bonaventura Jeglič že nekaj dni kasneje napisal odlok, naj se po župnijah misijonski praznik obhaja na predzadnjo nedeljo v oktobru.

Na slovenskem področju so med obema svetovnima vojnama obstajale tri ustanove na misijonskem področju: *Unio Cleri missonaria pro Jugoslavia*, DŠV ter *Apostolstvo Cirila in Metoda*. V prvi ustanovi so delovali kleriki iz vse takratne Jugoslavije. V drugi in tretji pa so bili predvsem katoliški laiki, ki so do takrat v bistvu vsi imeli poslanstvo molitve in zbiranja

denarnih sredstev za oznanjevanje katoliške vere. Na sestanku arhidiakonov in dekanov, ki ga je sklical gospod knezoškof Anton Bonaventura Jeglič in se je zgodil 5. oktobra 1927, je kot referent nastopil tudi univerzitetni profesor dr. Lambert Ehrlich, da bi stvarno in jedrnato pojasnil (Poročilo o shodu dekanov, 83) misijonsko delovanje na ravni ljubljanske škofije. Profesor apologetike na ljubljanski Teološki fakulteti je na začetku svojega referata poudaril, da je treba »teoretično in praktično« ločiti poslanstvo zgoraj omenjenih ustanov za laike. Zaradi nove kongregacije *pro Ecclesia Orientali* bo naziv »misijonstvo« veljal izključno delu za pokristjanjenje poganov (102). V nadaljevanju poudari, da je v ljubljanski škofiji različno vodstvo teh dveh ustanov in da naj bo tudi različno poslanstvo – *Apostolstvo Cirila in Metoda* naj se usmeri v delo za edinost kristjanov (da se bodo pravoslavni pridružili Katoliški cerkvi), DŠV pa naj se usmeri v oznanjevanje Kristusa poganom. Na istem shodu dekanov je Lambert Ehrlich predlagal, da se na pobudo Vrhovnega sveta DŠV in s papeževo odobritvijo za vso Cerkev v ljubljanski nadškofiji misijonski praznik praznuje na predzadnjo nedeljo v oktobru (Poročilo o shodu dekanov, 104; Razgled, v: *KM* 5, 1927/28, 48).

Škof Anton Bonaventura Jeglič je nekaj dni za tem, 8. oktobra 1927, izdal odlok, ki je bil objavljen v LŠL, s katerim naroča, naj se v ljubljanski škofiji praznuje misijonski praznik 23. oktobra 1927 oziroma vsako leto na predzadnjo nedeljo v oktobru. V odloku št. 3949/1927 je tudi opis praznovanja: »Teden dni pred praznikom, naj župniki oznanijo in vernike povabijo na misijonski praznik, na praznik naj bo v župnijskih cerkvah Missa votiva cantata pro fidei propagatione, verniki, ki ta dan prejmejo zakramente in molijo za spreobrnjenje nevernikov, dobe popolni odpustek, na predvečer praznika naj se zvoni in slovesno okraši cerkev, po prvi maši naj se iz-

postavi Najsvetejše, ki naj bo izpostavljeno do konca glavne maše, popoldne naj bo molitvena ura za misijone, pridige naj bodo posvečene misijonskemu poslanstvu, vse denarne nabirke naj bodo namenjene za misijone, po možnosti, naj bo v župniji tudi kakšna druga misijonska prireditev.« (Poročilo o shodu dekanov, 106)

Tradicionalno je bil misijonski dan v Sloveniji praznik svetih treh kraljev. Ne le, da so duhovniki Gospodovo razglašenje povezovali z oznanjevanjem misijonarjev v tretjem svetu, temveč so v teh dneh predvsem nabirali denar za misijone. Tako je tudi Ehrlich za omenjeni praznik imel različna predavanja o misijonih, na primer leta 1926 v veliki dvorani hotela Union v Ljubljani (Pogled po svetu, 79). 18. januarja 1926 pa je v kontekstu sklepa osrednjega odbora »Unio Cleri missionaria pro Jugoslavia z dne 15. oktobra 1925 (v Zagrebu) škof Jeglič v Ljubljanskem škofijskem listu objavil, naj se v ljubljanski škofiji praznuje misijonski praznik na svečnico, 2. februarja« (Jeglič 1926/1, 18). Ta odlok pa je ostal v veljavi samo eno leto, kajti že oktobra 1927, kot smo navedli zgoraj, je škof izdal navodilo za obhajanje misijonske nedelje na predzadnjo nedeljo v oktobru. Revija KM že decembra 1927 poroča o misijonskem prazniku, ki so ga po župnijah ljubljanske škofije obhajali 23. oktobra tistega leta: »V ljubljanski škofiji se je prejšnji večer slovesno zvonilo. V nedeljo se je izpostavilo Najsvetejše pri prvi božji službi in je ostalo izpostavljeno do konca glavne božje službe. Mnogo vernikov je prejelo sv. obhajilo in molilo za spreobrnjenje nevernikov. Popoldne je bila molitvena ura za misijone. Pridige so bile posvečene misijonski misli. Vse zbirke tega dneva so bile za misijone ... Misijonskih prireditev najbrž ni bilo veliko, ker se je praznovanje pozno razglasilo in se društveno delo to jesen še ni začelo ... Podobno so praznovali tudi v lavantinski škofiji

... Tudi goriška škofija je misijonski praznik lepo proslavila.« (Delo za misijone, 48) Ehrlich je pogosto predaval na različnih krajih na misijonsko nedeljo in posebej za to nedeljo izdajal misijonski list *Misijoni* (Tadina, 193; Misijonska nedelja v Ljubljani, platnica št. 3).

Sklep

Pri prebiranju virov smo spoznali, da je rdeča nit misijonskega delovanja dr. Lamberta Ehrlicha ustanovitev in delovanje DŠV na slovenskih tleh. Njegovo vzporedno delovanje za misijone se navezuje na delovanje te ustanove. Ustanovitev misijonske pisarne v Ljubljani je bila podrejena cilju, da bi DŠV uspešneje delovala, prav tako lahko razumemo druge misijonske družbe, pri katerih je sodeloval Ehrlich, v povezavi z DŠV. Tudi revija KM je bila v službi DŠV. Misijonsko nedeljo je uvedel na pobudo Svetega sedeža za pospeševanje misijonske zavesti in nabiranje finančnih sredstev za misijone. Ehrlich je večino svoje življenjske energije usmeril v misijonsko poslanstvo, ker je bil pokoren Svetemu sedežu in ker je spoznal, da je oznanjevanje Evangelija prva dolžnost vsakega kristjana.

Reference

Acta Ecclesiastica Sloveniae 24/2002.

Benedik, Metod. 2002. Lambert Ehrlich – profesor. V: Škulj, Edo. *Ehrlichov simpozij v Rimu*, 97–111. Celje: Mohorjeva družba.

Benedik, Metod. 2003. Franc Grivec – profesor. V: Škulj, Edo (ur.). *Grivčev simpozij v Rimu* (Simpoziji v Rimu, 20). Celje: Mohorjeva družba. 2003, 7–25.

Delo za misijone. V: *KM* 1927/28, 48.

Družba za širjenje vere. 1933. Misijonska pisarna, Ljubljana.
Guilday, Peter. 1921. The Sacred Congregation de Propaganda Fide (1622-1922). V: *The Catholic Historical Review* 4, 478–494.

Hladnik, J. Četrty mednarodni misijonski kongres. V: *KM* 1927/28, 28.

Jeglič, Anton Bonaventura. 1924. Pastirsko pismo. V: *LŠL* 1924 št. 2, 23–33.

Jeglič, Anton Bonaventura. 1926. Misijonski praznik. V: *LŠL* 1926, 18.

Juhant, Janez. 2022. *Lambert Ehrlich, prerok slovenskega naroda*. Mohorjeva družba in Teološka fakulteta.

Juhant, Janez. 2002. Ehrlich: Vzgoja, evolucija, filozofija in revolucija. V: ŠKULJ, Edo (ur.). *Ehrlichov simpozij v Rimu*. Celje: Mohorjeva družba, 113–133.

Juhant, Janez. 1980 Filozofske postavke za razumevanje razodetja (Praeambula fidei). V: *Bogoslovni vestnik*, 40, št. 2, 181–192.

Kolar, Bogdan. 1999. Cerkevno-zgodovinski kontekst začet-

kov Baragovega misijonskega dela. V: Baraga in Trebnje: predavanja na Baragovem simpoziju v Trebnjem, 9. januarja 1998, 41–53. Trebnje: Občina, Baragov odbor.

----- 2003. Izvirne poteze delovanja misijonarja Franca Pivca. *Dve domovini/Two Homelands* 18, 35–52.

----- 2009. Delovanje Teološke fakultete med letoma 1919 in 1952. V: Kolar, Bogdan. *90 let Teološke fakultete v Ljubljani*, 58–75. Ljubljana.

Mednarodni (VI.) akad. mis. kongres. V: *KM* 1929/30, 3–5. Mihelčič, Franc. 1989. *Lambert Ehrlich (1878–1942) – missiologia e pioniere dell'animazione missionaria in Slovenia*. Roma. Misijonska nedelja v Ljubljani. V: *KM* 1937/38, notranja platinica št. 3.

Osredkar, Mari Jože. 2015. Ehrlich in osnovno bogoslovje. V: *Simpozij ob 70-letnici umora prof. dr. Lamberta*, Ljubljana (ur. Mateja Centa, Vojko Strahovnik). Teološka fakulteta, Ljubljana, 116–126.

Osredkar, Mari Jože. 2019. Profesor dr. Lambert Ehrlich. V: *Acta Ecclesisticae Sloveniae* 41/2019, 17–44.

Fajdiga, Vilko. 1941. Deset let veroslovja. V: *Bogoslovni vestnik*, 21, 260–282.

Oberkofler, Gerhard in Goller, Peter. 1996. *Geschichte des Universitat Innsbruck (1669-1945)*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Perko, France. 1990. Katedra za dialog. V: *Bogoslovni vestnik*, 50, 127–128.

Pij XI. Katoliški misijoni. Motu Proprio papeža Pija XI. z dne 3. maja 1922. V: *LŠL* 1923/5, 85–88.

Pogled po svetu. V: *KM* 1925/26, 79.

Poročilo o shodu dekanov, dne 5. oktobra 1927. V: *LŠL* 1927, 83–106.

Prvi misijonski tečaj v Ljubljani. V: *LŠL* 1924, 33–34.

Razgled. V: *KM* 1927/28, 48–52.

Slovensko misijonsko delo. V: *KM* 1927/28, 37–38.

Svetovna revolucija in misijonstvo. V: *KM* 1929/30, 146–150.

Škulj, Edo (ur.). 2002. Ehrlichov simpozij v Rimu. Mohorjeva družba, Celje.

Tadina, Ivanka. 2002. Bogata misijonska dejavnost Lamberta Ehrlicha. V: Ehrlichov simpozij v Rimu. Mohorjeva družba, Celje, 179–196.